

1988-ci ildən Dağlıq Qarabağ ətrafında başlayan hadisələr, erməni ideoloqlarının “dənizdən dənizə Ermənistan” adlı sərsəm ideyasını reallaşdırmaq cəhdi kəndlərin, şəhərlərin dağıdılması, on minlərə günahsız soydaşımızın faciəli ölümü, ömürlük şikəst olması, yüz minlərlə insanın öz tarixi torpaqlarından didərgin düşməsi ilə nəticələndi.

rəhbərliklərdən dinc əhalinin çıxarılmasını tələb edirdik. Xocalı faciəsi zamanı şəhid olanların əksəriyyəti dinc əhali – qocalar, uşaqlar, qadınlar oldu.

Xocalının çox mühüm hərbi-strateji mövqeyi var idi. Ona görə də, ermənilər etiraf etdilər ki, “Qarşımıza məqsəd qoyduq ki, Xocalını ələ keçirməliyik. Çünki bununla, Azərbaycanın qarşısında tab gətirə bilirik”. Xocalı işğal olunmaya-

ikisini cinayət məsuliyyətinə cəlb etmək üçün başqa məqama ehtiyac varmı? Ancaq Avropaya nə vaxt lazım olsa, o vaxtda da onları cinayətkar hesab edəcək. Hələlik ikili standartlar bu cinayətkarları öz qanadı altına alıb. Ancaq son vaxtlar baş verən hadisələr artıq hər iki cəlladın iç üzünü açıb. Bu qatillər hələ ki, öz xalqına qarşı törətdikləri qətləmə görə cinayətə cəlb olunublar. Yəqin ki, azərbaycanlılara qarşı törətdikləri

Xocalılar son damla qanlarına qədər vuruşdular

Bütün bu faciələrin, soyqırımlarının əsas səbəbi qonşu dövlətin ərazisi hesabına “böyük Ermənistan” yaratmaq, beynəlxalq hüquq normalarına zidd olaraq Dağlıq Qarabağı özünə birləşdirmək xülyası dayanırdı. Hətta bu yolda bəşəri cinayət və vəhşiliyə də əl atırdılar. XX əsrin faciəsi olan Xocalı soyqırımı bu aqressiv və cinayətkar erməni siyasətinin nəticəsidir. Bu soyqırımı təkəcə Azərbaycan xalqına deyil, bütün insanlığa, bəşəriyyətə qarşı yönəlmiş ən ağır cinayətlərdən biridir. Xocalı soyqırımı əsrin Xatın, Xirosima, Naqasaki və Sonqmi kimi dəhşətli faciələri ilə bir sırada dayanır.

Ermənilərin Xocalı şəhərini hədəfə almaqda məqsədi nə idi? Xocalı qədim yaşayış məskənidir. Bu şəhər başdan-başa türk tarixini özündə əks etdirən müxtəlif abidələrdən ibarət idi. Digər tərəfdən, bu ərazi coğrafi, hərbi cəhətdən də strateji mövqedə idi. Bakıdan Şuşaya, Laçından Ermənistana gedən magistral avtomobil yolu, Bakı--Xankəndi dəmir yolu Xocalıdan keçirdi. Dağlıq Qarabağda yeganə hava limanı da Xocalıda idi. Digər tərəfdən, Xocalı elə bir yerdə yerləşirdi ki, onunla Ağdam arasındakı Əsgəran və onun ətrafında olan 7-8 erməni kəndini Xankəndi və onun ətrafındakı erməni kəndlərindən ayıra bilirdi. İstənilən vaxt biz yolu bağlayanda onları ayıra bilərdik. Bu, bir tərəfdən. Qarabağın dağlıq hissəsində azərbaycanlılardan ibarət olan, strateji əhəmiyyətli maneəni aradan qaldırmaq idisə, digər tərəfdən, ümumiyyətlə, Xocalını yer üzündən birdəfəlik silmək məqsədi idi. Çünki Xocalı elə bir yaşayış məskəni idi ki, o, Azərbaycan tarixinin qədim dövrlərindən müasir dövrə qədər tarix və mədəniyyət ənənələrini özündə əks etdirirdi. Xocalının kromlekləri, dolmenləri, siklopları, kurqanları və digər abidələri, həmçinin müxtəlif növ məişət əşyaları insan cəmiyyətinin inkişaf dinamikasını özündə əks etdirən maddi mədəniyyət nümunələridir. Xocalı faciəsi birdən-birə yaran-

mayıb. Bu soyqırımı münaqişənin başladığı dörd il ərzində ermənilərin apardıqları planlaşdırılmış hazırlığın nəticəsi idi. Hadisələr 1988-ci ildən başlamışdı.

Hələ 1991-ci il dekabrın 25-də Xocalının çətin günündə şəhər əhalisinə kömək məqsədilə cəmi 21 nəfər gəlmişdi. Onların da beşi yanvar ayında Bakıya qayıtdı. Beləliklə də, Xocalının müdafiəsinə bütövlükdə 16 nəfər yardıma gəldi. Yerdə qalanlar isə məhz Xocalı sakinlərinin özləri idi. Xocalılar son damla qanına qədər vuruşdu, düşmənin qarşısından qaçmadı, sinələrini sipər etdilər. Bu fikri həmişə demişəm və bu gün də bildirmək istəyirəm ki, o ərəfədə Xocalıda nə xüsusi təyinatlı milis dəstəsi, nə də milli ordu dəstələri olub.

O dövrlərdə Xocalı özünün yerli sakinlərinin köməyi ilə müdafiə dəstəsi yaradaraq, şəhəri qoruyub. Xocalının müdafiəsinə mən rəhbərlik edirdim. Mən də orada hərbi dəstə görməmişdim. Xocalı yerli müdafiə və polis dəstələrinin köməyi ilə müdafiə olunurdu. Üç-dörd min nəfər Xocalıya hücum gələn canlı qüvvənin qarşısında Xocalı müdafiəçilərinin əlində dörd əl pulemyotu, ov tüfəngləri, bir neçə avtomat silah və iki ədəd qumbaraatan var idi. Həmin qumbaraatanlardan birinin nişangahı olmadığı üçün uşaqlarımız hədəfi gözəyari nişana alırdılar. Təsəvvür edin, böyük, hər cür silah-sursatla təchiz olunmuş alayın qarşısına qəhrəman xocalılar hansı silahlarla çıxmışdılar. Xocalılar, sadəcə olaraq, vətəndaşlıq şücaəti göstərdilər. Son ana qədər şəhəri tərk etmədilər. Doğma yurdu qoyub çıxmaq xocalıların heysiyyətinə toxunurdu. Bilirsinizmi, mənəm ən çox nifrət elədiyim sual “siz bunu görə-görə niyə orada qalmışdınız” -- sualdır. Necə ola bilər ki, Vətənin xoş günündə sən orada durub yaşamalısən, həyatından zövq almalısən, Doğma yurdun başının üstünü qara buludlar alanda, onu tərk etməsən?! Həmin dövrdə hakimiyyətdə olan

na qədər erməni qüvvələrini iki yerə parçalamışdıq: Əsgəran və Xankəndində olan qüvvələr. Əgər Azərbaycan tərəfi ermənilərdən əvvəl əməliyyat keçirərək Əsgərandan yolu açıb, hərbi qüvvələrimizi birləşdirə bilsəydi, faktiki olaraq, Xankəndi bizə təslim olardı. Çünki yuxarı tərəfdən də Şuşadakı qüvvələrimiz vəziyyətə nəzarət edirdilər. Bununla da Qarabağ məsələsi bizim xeyrimizə həll olardı. Amma ermənilər Azərbaycan hakimiyyətindən tez hərəkətə keçdi və Xocalını işğal etdi.

Xocalı faciəsini törətməklə Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün miqyasını daha da genişləndirən və Dağlıq Qarabağın hüduqlarından kənara çıxaraq Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıl, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan rayonlarını işğal edən Ermənistanın apardığı etnik təmizləmə siyasəti nəticəsində 20 min soydaşımızın həyatına son qoyulub, 50 mindən çox insan yaralanıb və əlil olub, torpaqlarımızın 20 faizi işğala məruz qalıb.

Beynəlxalq aləmə də məlum idi ki, Xocalı dəhşətlərinin təşkilatçısı və rəhbəri on il Ermənistana rəhbərlik etmiş Serj Sarkisyan idi. Əlləri günahsız insanların, hətta öz millətinin qanına batmış bu qatil başda olmaqla Dağlıq Qarabağın separatçı rejiminə rəhbərlik edənlər Xocalı soyqırımını törətmiş insanlardır. Bu cəlladlar hələ də cəzasız qalıblar. Əgər Ermənistandan 200 mindən çox azərbaycanlı dininə-dilinə görə doğma yurdlarından qovulubsa, bunun özü də bir soyqırımıdır. Soyqırımı törətmək ermənilərin adına yazılmış və təsdiqlənmiş faktdır. İşğalçı ölkənin sabiq prezidentləri Robert Koçaryan və Serj Sarkisyan ölkəyə rəhbərlik etdikləri dövrdə Avropa Şurasının tribunasında çıxış edərək bildirmişdilər ki, Xocalı əməliyyatında səhra komandiri kimi iştirak etmişik. Məgər belə həyasızcasına edilmiş etirafın özü bəşəri cinayətkarlığın sübutu deyilmi? Məgər onların her

amansızlıqlara görə də qanun qarşısında cavab verəcəklər.

Ötən illər ərzində soyqırımının dünyada tanınması istiqamətində ardıcıl tədbirlər görülüb. 1993-cü ildə ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdığı ilk günlərdən Xocalı soyqırımını gündəmə gətirdi. İlk dəfə ulu öndərin rəhbərliyi ilə Milli Məclisdə 1994-cü il fevralın 24-də Xocalı faciəsinə siyasi qiymət verildi. Bundan 3 il sonra Heydər Əliyevin tapşırığı ilə istintaq materialları əsasında hərbi tribunaldakı iki aydan artıq məhkəmə prosesi getdi. Bu da Xocalı soyqırımına verilən hüquqi qiymət idi.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Xocalıda törədilən qətləmin dünya miqyasında soyqırımı kimi tanınması istiqamətində mühüm işlər görür. Hər il dövlət başçısının tapşırığı əsasında və Prezident Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin sərəncamı ilə geniş tədbirlər planı hazırlanır, ölkəmizin hər yerində Xocalı faciəsinin qurbanları böyük ehtiramla anılır. Eləcə də, Heydər Əliyev Fondu və fondun prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın bu yöndə fəaliyyəti tədqirəlayiqdir. Xüsusilə Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə reallaşdırılan “Xocalıya ədalət!” kampaniyası böyük sərəmə verir. Bu kampaniya çərçivəsində hər il dünyanın bir çox dövlətlərində tədbirlər keçirilir, insanlığa qarşı olan bu qətləmə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırılır. Bu, əvəzolunmaz fəaliyyətdir. Təbii ki, həyata keçirilən bu sistemli tədbirlər nəticəsində bir sıra ölkələr və beynəlxalq təşkilatlar Xocalı soyqırımını tanıyıblar.

Hər bir soydaşımız Xocalı qətləminin dünyada tanınması işində fəal iştirak etməli, bu soyqırımının tanınması, ermənilərin iç üzünün açılmasında dövlətimizin başçısına arxa-dayaq olmalıdır.

Elman MƏMMƏDOV,
Milli Məclisin deputatı